

1922

N. 1081

Yıl : 2 Sayı 24-37

Fiyatı : 10 Kuruştur

Onbeş günde bir çıkar

MEMLEKET

ÇUKUROVADA

İKTİSADİ , EDEBİ , HARSİ

mecmuadır

1922

Müfettişler kongresi

***

«Mehmed» in türküsü « şiir »

Tal'at Mithal

Tahir ağa

Hilmi Güllekin

Atalar sözü

K. Özdemir

1 Şubat 1931

N. 1031

Nushası 10 k.

6 Aylık: 130 k.

1 senelik : 240 k

Posta ücreti abunelere aittir

MEMLEKET

ŞUKUROVADA

İdarehanesi

Adana Muallimler
birliğinde dairi
mahsus

Adana muntaka maarif emniyetinin himayesinde

On beş günde bir çıkar

İKTİSADİYAT, EDEBİYAT, HARSİYAT

Hakkında mahalli tetkikler mecmuası

Sayı : 24—37

1 Şubat 1931

Yıl : 2

Müfettişler kongrası :

- 6 -

Bedî zevksizlikle mücadele ve Talebelerin mektep haricinde takibi

Meselenin münakaşası — Netice ve kararlar — Bayrağa hürmet —
Mekteplere asılacak fotoğraflar — Temizlik meselesi — muallimle-
rin fiilen nümune olması — tasarrufun hakiki manası — Yeknesak
elbise mecburi midir — Küçük şeylerden büyük neticeler — Tale-
beyi mektep haricinde murakabe

Mabait

Ali B. (Mersin Ma. Mf.) —
Geri eserlerin teşhirinde faide
görmüyorum

Etem B. (Niğde Mf. Md.) —
Mekteplerimizde ruhi, uzvi, muh-
telif tipte talebeler var. Zayıf
olanların fena eserleri karşısında
elbet izzeti nefisleri kırılır. Ben-
liği, gururu kırılan çocuk mektep-
ten bile soğuyarak kaçmaya
çalışır

Ali Rıza B. (Ayıntap) — Ço-
cuklar birbirlerini muallimden
iyi bilirler. Sınıf sergilerinde izzeti
nefis tesiri olmaz. Arkadaşının
iyi yaptığını görür, fakat talebe

onun zaten kendinden ilerde
olduğunu bildiği için meyus
olmaz. Sınıf sergilerinde iş böy-
ledir. Lâkin mektep müzelerinde
diğer sınıfın daha fena olduğunu
söylemek gibi hareketlerle o sınıf
talebelerini izzeti nefislerinden
rencide etmek ihtimali vardır.
Bundan çekinmeliyiz.

Refik Nasih B. (Ayıntap) —
Fena eserleri sergiye almamakta
bir izzeti nefis işidir. Arkadaşlar
sergide fena eserlerin teşhiri yü-
zünden izzeti nefislerin kırılaca-
ğını söylüyorlar, fakat fena eseri
sergiye almazsak o izzeti nefis

daha fazla kırılır . Asıl iş her çocuktan aynı işi beklememektir . Her çocuğa aynı vazifeyi veremeyiz . O zaman iyi yapamıyanlar kendilerini diğerlerinden daha dun ve ahmak görürler . İtimadi nefisleri kalmaz . Çocuğa seviyesile müsavi iş vermeli . Birisi mücessemini yapacak zekâda ise diğerine yalnız kâğıtla yaptıralım, daha zayıflara da müşterek mesai verelim .

Akif B. (K. Mu.) - Eserlerin teşhiri sergilerin hedeflerine göre değişir . Sınıf sergilerinde tedrici tekâmül görüleceği için fena eserler bulunabilir . Umumi sergilerde ise fena eserler bulunmaz .

Hilmi Gültekin B. (Adana) - Sergilerde izzeti nefis meselesi mevzuu bahsolmaz. Bazı talebeler zekâ itibarile geri oldukları halde elişlerinde ilerde olabilirler. Bunun aksine fikir ve muhakemeye taalluk eden derslerde ileri olanlar da elişlerinde geri kalabilirler. Binaenaleyh her iki kısım talebe , kendi hususiyetini bildiği için , müteessir olmaz .

Enver B. (Adana Ma. Mu.) - Her şeyden evvel çocukları hakperest yapmaya mecburuz . Hayatta da insanlar arasında farklar vardır , çocuk hayatta göreceği o farkları mektepte de görmeye alışmalıdır . Aradaki fazla farklar muallimin gayretile izale edilir .

Netice ve kararlar :

Maarif Emni (Reis) — Fikir-

ler anlaşılmuş , mevzu tenevvür etmiştir .

Evvelâ talebenin evinde aile efradından yardım görmesindeki mahzurlara temas edildi . Çocuğun ailesi efradından yardım görmesine alelittlak mahzurludur demek doğru olamaz. Burdaki esas mahzur çocuğun başkasına yaptırdığı bir şeyi kendi eseri gibi göstermesidir , bu sahtekârlıktır , çocuğu daha küçükten başkasının hakkını istismare alıştırmaktır . İşte asıl önüne geçeceğimiz zihniyeti burada görüyoruz . Bazı işlerde çocuk ebeveyninden filân yardım görmüşse, yapacağı işi daha iyi ve mükemmel yapmak için araştırıp sormuşsa bunu mahzurlu değil faydalı görmeliyiz .

Çocuk bundan tahzir değil çocuk buna teşvik edilmelidir . Çocuk her şeyi kendi başına yapabileydi çocuk olmazdı . Başkalarının yardımından istifade ede ededir ki bir gün başkalarının yardımına muhtaç olmayacak mertebeye erer .

Dava zihniyetleri iyi hazırlamaktadır : Çocukta izzeti nefis yaratmalı , izzeti nefsi olan, kendi yapacağı bir şeyi gidip tamamen başkasına yaptırmaz , çocukların da pek âlâ izzeti nefsi vardır , onlar da pek âlâ bir şeyi kendileri yapmak isterler. Muallimin en çok istifade edeceği memba işte bu psikolojik noktadır . çocuk, yardımını istediği , kendilerine bir şey sorduğu kimselere dahi kendinin bir şey yapabildiğini göstermek ihtiyacındadır . Bu ruhi ihtiyaç iyi istismar edilmelidir .

Çocuklara verilen vazifelerden mahsolundu . Bu hususta hareket noktalarımız şunlar olacaktır : Bir defa talebeye kendi istitaatı fevkinde vazife verilemez . Yapılmıyacağı işi yaptırmaya kalkmakta fayda olmadıktan başka zarar da vardır . Eğer böyle yapılırsa çocuk işte o zaman o işi başkalarına yaptırmak ıstırarında kalır . Fakat yapabileceği işi verirsen onu başkalarına yaptırtmaz , olsa olsa o işin daha mükemmel olması için başkalarının yardımından istianeye çalışır , bunda da mahzur değil fayda vardır .

Sonra vazife bahsinde ne en geri talebeyi , ne de en zeki ve münkeşif talebeyi nazarı itibare alamayız . Eğer en ilerde bulunan sınıfın vasatı seviyesinden yüksek , ve böyle oldukları için adetleri mahdut talebeyi mihver ittihaz edersek o zaman verilen vazifeler sınıfın mühim bir kısmı için ağır gelir , diğer bir kısmı için de başarılmasına imkân olmıyan bir muhal şeklini alır . Bunun aksine , herkes kolaylıkla verilen vazifeyi yapsın diye yalnız en geri talebeleri esas ittihaz edersek o zamanda verilen vazifeler faide temin etmez . Yapılacak en makul ve yegâne hareket muhtelif seviyelerin muhassıla ve vasatisini düşünmek ve onu miyar ittihaz eylemektir .

Talebenin münferit mesai yerine müşterek mesaide bulunması lüzumundan da bahsedildi . Bu hususta münferit mesai yoktur , sadece müşterek mesai yapıla-

caktır diye kat'i bir kaide vaz'i da doğru olamaz . İki nevi mesai tarzının ayrı ayrı hedefleri ve faydaları vardır . Her ikisinden de istifade ederiz , münferit vazife çocuğun kendi başına iş görebileceğini ve binaenaleyh itimadı nefsinin artıracığı gibi müşterek mesai de çocuklarımızda tesanüt hissini , hepimizin yekdiğerimize muhtaç ve yardımcı olduğumuzu , kuvvetlerimizi birleştirmek suretile daha mütakâmil eser husule geleceği kanaatini inkişaf ettirir . Binaenaleyh mektep sergi ve müzelerinde hem münferit hem müşterek eserler bulunur .

Sergilerin açılma zamanları hakkında da bahisler geçti . Bu hususta tereddüde mahal yoktur . Sınıf sergileri ve mektep sergileri tedrisat iptidasından itibaren başlar . Umumî sergi ise mektep sergilerinden toplanacak eserler ile sene sonunda , muayyen bir müddet için açılır . Müzelerde de bu suretle hareket edeceğiz . Yalnız dikkat edilecek nokta bunları anî ve az bir zaman içinde başarmağa kalkarak çocukları derslerinden alakoyacak zararlar ikına meydan vermemektir .

Mekteplerde sınıf müzeleri olmasından da bahsedildi . Arkadaşlar , daima hakikatlara ve şeniyetlere mutabık olarak , daima imkânları göz önünde bulundurarak düşünmeliyiz . Hepimiz dersanelerimizin ekseriya ne halde olduğunu biliyoruz , pek çok dersanelere talebelerimizi sığdıramamaktayız , böyle pek çok dersanelerde bizza-

rure sınıf sergisi açamamak mevkiinde bulunuyoruz . Şeniyet ve hakikat bu halde iken bir de her mektebin her sınıfında bir müze dahi bulunsun demek muhallere imkân vermek demektir .

Bir de sergi ile müzeyi kat'iyen ayıracağız . Müzeye en mütেকâmil eserler konur , sınıflarda dahi müze açarsak bunu temin edemeyiz . Sonra bazı arkadaşlar sergilere yalnız iyi eserlerin konmasını teklif ettiler . Buna da imkân yoktur . Bu hususta münakaşa kabul edemeyiz . Çünkü asıl temin etmek istediğimiz şey sergilerin iptidadan kemale doğru safha safha bir inkişaf meşheri olmasıdır . böyle olmazsa , sergilere yalnız en iyileri korsak işte o zaman sergilerimiz yalnız gösteriş , ve alâyiş olur . Bunu yapmaktan memnunuz .

Aksi telâkkide bulunan arkadaşlar , mektep sergileri ile umumî sergileri karıştırmış oluyorlar . Umumî sergiler , ziraate , sanayia , mensucata , şuna buna âit olarak beldelerde açılan umumî sergilerde tabii en iyi ve mütেকâmil olanlar teşhir olunur , her esnaf , her fabrika , her müessese en iyi beğenilecek mamulâtını teşhir eder , çünkü o sergilerden maksat herkesin kendi mamulâtını beğendirmeye çalışmasıdır . Halbuki mektep sergisinde gaye beğendirmek değil çocukların hangi safhalardan geçecek tekâmül ettiğini göstermektir .

Bir arkadaşımız da müzelerde grafiklerin bulunması lüzumundan bahsetti . Bunda çok hakları var-

dır . Muhtelif grafikler müzelerimizin kıymetli bir rüknü olacaktır .

Arkadaşların münakaşasında bir de fena eserleri sergide teşhir edilecek talebelerin izzeti nefisleri kırılıp kırılmıyacağından bahsedildi . Eğer serginin esas mahiyetinden tegafül edersek pek âlâ bir izzeti nefis meselesi doğabilir . Bir defa şunu bileceğiz ki izzeti nefis sahibi talebe eseri hiç alınmazsa daha ziyade kırılır . Her talebe bilecektir ki sergiye eseri alınmakla ona bir kıymet verilmiştir . Sonra , bir arkadaşın dediği gibi , çocuklar kendilerini ve yekdiğerlerini muallimin onları bildiğinden daha fazla bilirler . Geride olanlar ilerde onların ilerde olmak hakkını kabul etmişlerdir . Daha sonra bazı çocuklar daha zeki parmaklı , bazıları da parmak itibariyle beceriksiz olabilir , her iki zümre tavizlerini bulurlar . Daha sonra sergiye gelecek olanlar fena eserlerin sahiplerini orada azarlıyacak değillerdir ki talebelerin izzeti nefsi mevzu bahsolsun : binaenaleyh bu davada fazla endişeye mahal yoktur .

Netice sergilerimizi birer gösteriş , birer iğfal vasıtası olmaktan kurtarmaktır . Bunlar göz avlayan birer yıldız olmayacaktır . Sergiden maksat teşhir edilen eser değil eserler vasıtasile iptidadan intihaye doğru tekâmülü teşhirdir . Yani esere bakılmıyacak , eserlerden doğan mukayeseye bakacağız . Binaenaleyh mekteplerimizi teftişle ve arkadaşları tenvirle mükellef olanlar davayı bu noktadan görecekler ,

hu noktadan anlatacaklar , bütün arkadaşlar da davayı böyle görüp

böyle anlayacaklardır.

Dördüncü içtımın sonu

Beşinci içtima

Maarif Emını (Reis) —Mekteplerde bediî zevksizlikle mücadele mevzuunu müzakere edeceğiz . Mekteplerimizin mühim aksaklıklarından biri de çok yerde bediî zevkten mahrumiyetimizdir . İnsanlardaki medeniliğın en hakikî miyarlarından biri zevk meselesidir . Çiğ renk zevksizliğın miyarıdır . Biz mekteplerimizde vsreceğımız zevk seviyesile bediî zevki temine çalışacağımız yerde, bir çok mekteplerimiz çiğ zevksizliğın bir meşheri halinde duruyor . Kırmızı damgalar ve yıldızlarla kurban koyunu süslemek yok mu ? işte o zevk besatetini mekteplere sokmak, girmişse taretmekle mükellefiz.

Milli günlerde mekteplerimizi süsleriz . Öyle renkler , öyle kâğıtlar , öyle kordelâlar ki hani ka ba ve hantal acem basması levhaları vardır , bütün renkleri ve çizgileriyle iptidailiğın timsali gibidir , işte milli günlerimizde süslenen bazı mekteplerin bu hale geldiğini görüyoruz .

Sonra bu yapılan tezyinat ta günlerce , haftalarca , ve hattâ bazı mekteplerde aylarca kalıyor . Bu hal terbiye sistemlerine büsbütün mugayirdir . Fevkalâde günlerin ezyinatı fevkalâde günlere

münhasır kalmak icabeder , onu uzatmak günün fevkalâdeliğini ortadan kaldırmaktır . Bir çocuğa mütemadiyen bayram elbisesi giydirirsek bayram hissini kaybederiz . Milli günün tezyinatı da devam eder giderse ortada milli gün kalmaz .

Bayrağa hürmet :

Mektep tezyinatında diğeri bir kusurumuz da bayrakla süslemeğii sui istimal edişimizdir . Bir defa bayrak bir süs değil milli varlığın bir remzi, bir ifadesi, binaenaleyh kudsî bir timsaldir. Onu çeşit çeşit şekillere sokarak , alelâde bir tezyin vasıtası haline tenzil her şeyden evvel milli şeref namına tecviz edilemez . Muallimın en büyük ve en başta vazifesi ki çocuğa milli benliğini telkin, ve onda bu aziz benliği işleyip yaratmaktır , öyleyse milli varlığın ifadesi olan bayrağa kendimiz hürmet edecek ve çocuklarımıza da bu hürmeti ettireceğiz.

Mekteplerimizde yapılmakta olan bayrak merasimi işte bu maksadı temin için konmuştu . Halbuki arkadaşlar , hepimiz müşahedelerinizi göz önüne getiriniz , mekteplerimizde bu bayrak merasimi o ulvî maksadı temin edecek şekilde mi cereyan ediyor ? işte ek-

seriya tesadüf edilen bu bayrak merasiminin manzarası şudur : mektebin talebeleri hep bir araya toplandı , çocuklar güftesini ve mânasını anlamadıkları yavan bir besteyi her perdeden bir ses çıkararak söylüyorlar . Çocukların kimisi birbirile itişmektedir . Muallimler de gûya bu merasimde hazırdır , fakat dikkat ediniz onlar da yekdiğerile lafedip gülüşüyorlar . Rica ederim böyle bayrak merasimi olur mu ?

Bayrak merasimi sırf merasim yapmış olmak için değildir . Bu , soğuk , hareketsiz , cansız , mihanikî bir kılış haline indirilmez . Bu merasim bayrağın karşısında kalpleri huşua erdirmek içindir . Bütün Türk milleti bir mahlûk halinde temessül etse onun karşısında ne yaparız ? İşte bayrak' o mahlûktur , ona göstereceğimiz perestiş , ona karşı duyacağımız huşu doğrudan doğruya bu millete tapış ve bu milleti seviştir . Eğer bu bayrak merasiminde kendimiz bu huşuu duyamaz ve bunu çocuklara duyurmazsa bu merasimin mânası kalmaz . Yalnız mânası kalmaz değil , bu merasim müzir olur . Bayrağın karşısında huşu yerine lâkaydi duyacaksa o merasimi yapmaktan daha mercecahtır .

Mekteplerde asılacak fotoğraflar :

Mekteplerimizin başka tezyinat vasıtalarından biri de fotoğraflardır . Bir mektebe girersek sınıfta , duvarlarda

çeşit , kimisi renkli , kimisi renksiz ; kimisi insanlara kimisi manzaralara ait türlü türlü fotoğraflar görürüz . Bu fotoğraf işini bir kaç safhadan tetkik etmemiz lâzım gelir : bir defa acem basması fena resimlerin mekteplerimizde kat'iyen yeri yoktur . Çirkin fotoğraf , çirkin resim kat'iyen mektepte teşhir edilmez . Daha iyisi olmadığı için bunu astık diyemeyiz . İyisi yoksa kötüsü de yok olsun . Koyunun bulunmadığı yerde Keçiye Aptürrahman çelebi demek bu gibi işlerimizde kat'iyen caiz olamaz .

Saniyen mekteplerimizde meşhur adamlarımızın berhayat olanlarının fotoğraflarını da asamayız . Yalnız Devletin Reisi ve vatanın halâskârı sıfatile Gazi Hazretlerinin fotoğrafları talik olunur . Meşhur adamlarımızdan diğerlerinin fotoğraflarını ancak albümler içinde hıfzedebiliriz , icabederse çocuklarımıza fotoğraflarını göstermek için . Berhayat olmayan meşahirimizin resimlerini ise iftiharla teşhir eder , münasebet düşdükçe ve vesile geldikçe onların büyüklükleri ve millete yaptıkları hizmetler hakkında talebelere malûmat veririz , Fotoğraf bahsinde üçüncü bir noktada memleket manzaralarına , memleket bilgilerine ait olan kartlardır . Gerek muallimler , gere talebeler , memlekette memlekete muhaberelerle böyle fotoğraf kartları mübadele edebilirler . Bu çok faydeli olur . Çocuğu daha küçükten itibaren yalnız kendi meskatı re'sinin ufuk-

— Mabadi on ikinci sahifede —

“Mehmed,,in türküsü

*Kumluklara koşan ırmak
Yâre doğru akar , ağlar ,
Göz yaşımıla coşan ırmak
Yâr önünde akar , ağlar..*

*Sevmek değil , sevmemek zül
Gözleridir sarı sünbül ..
Yârini bulmayan gönül
O gözlere bakar ağlar ..*

*Bir vefasız peri için
Çağlıyorsun gönül niçin
Bahtlı siyah , için için
Yüreğimi yakar ağlar ...*

*Sevme onu dertten kurtul ..
Yahut şöyle teselli bul :
Bu şirimi belki lombul
Gardenine takar ağlar ..*

TAL'AT MİTHAT

Halk şairleri tetkikatı :**Tahir ağa**

Resmî bir vazife ile bulunduğum Bor kazasında Tahir ağanın kim olduğunu tanımak ve tanıttirmek fırsatını her zaman bulabildiğim için Anadolunun hücre bir köyünde kalmış ve unutulmuş olan böyle bir zatın hakikî vesikalara istinadeden Edebî şahsiyetini tesbit etmek gibi hasbî bir vazifenin ifasına koşmak istedim . Sadeddin Beyin Konya Halkiyat ve harsiyatı ismini taşıyan kitabının vaktile ikinci kısmında görüp okuduğum Tahir ağaya ait manzum bazı parçalar ; bu ihtiyar köy çocuğunun edebî mahiyetini lâyıkile izah edememişti . Tahir ağanın kendi el yazısile yazup oğlu Nuri efendi vasıtasile torununa devredilen Şiirler Mecmuasının baş tarafında kısa bir tercemei hali yazılıdır .

Bor kazasının orta köyünde Ağa zade Hacı Ali efendinin sulbünden meydana gelen Tahir ağanın doğum tarihi 1223 tür . 75 yıl yaş yaşadıktan sonra 1298 de âşar memurluğıle bulunduğu Ulukışla kazasının Hürüz köyünde vefat etmiş , vasiyeti üzerine Tahtaköprüye defnedilmiştir . Mezarı elyevm oradadır . Tahir ağa ilk tahsilini vaktile Anduğu ismini taşıyan ve Nahiye merkezi olan Orta köyde hususî bir hocadan görmüştür . Oldukça servet sahibi olan babası, onu Bor medreselerinde okuttur-

muş ; şer'i ve dinî ulûmu böylece tahsil ve itmam etmiştir .

Klasik tahsil ve terbiyesi oldukça kuvvetli olan Tahir ağa ; zamanının yetiştirmiş olduğu Şairler arasında kendini âlim ve müverrih olarak göstermemiş , Tekke ve tarikât şairlerinin haykırdığı seslere de çok yabancı kalmış bir Halk Şairidir . Lisânı Ağdalı olmakla beraber Şairin Hece veznile yazdığı yüz yirmiye müteceviz Koşmalarında kafiye Tekniğine son derece riayet ettiğini ; figan , yezdan , dürdan , merdan gibi sıksık farisi kelimeler kullandığını görüyoruz . Gerek bundan gerek Aruz veznile yazılmış Redifli bazı gazellerinden şunu anhyoruz ki : Şair , muasırı bulunduğu Erzurum şairlerinden Emrahın az çok tesiri altındadır . Yaşı ve doğumu itibarile Tahir ağadan üç beş yıl küçük olan Emrahın Niğde havalisinde söylenen bazı koşmaları, ve Ziyâeddin Fahri B. in Erzurum Şairleri cidli eserindeki bu hususa ait tetkikleri ; Emrahın Niğde ve havalisinde uzun müddet kaldığını gösteriyor ki : bu , yukarıdaki iddiamızı isbat eden kuvvetli bir delildir . Tahir ağa bütün şiirlerinde en çok aşk hayatını terennüm etmiştir . Gurbetelde hasta olduğu zamanlar, çok sevdiği karısile oğlu Nuri , Celâl ve kardeşleri Sadık , Arif ağaların tehassür iştiyaklarını

hıçkırın sade ve samimî parçaları da vardır . Onun hayatının son günlerine ait şikâyetleri , bilmececi , sıle derdi , sevmek ve sevilmek telâkkisi ; olduğu gibi görünen asil bir ruhun sade ve samimî akisleridir . Koşmalarındaki vezin ve kafiyyeye hakimiyeti kadar arzula yazdığı gazelleri de aynı derecede kuvvetlidir .

Biz , Şâirin karakteristik olan şiirlerinden bazılarını buraya aynen naklediyoruz .

Koşmalar

Usuldur kamelin meyanın in-
ce

Aklım cünun oldu seni görün-
ce

Koynunda memeler dönmüş
lurunca

Yerin Emen midir yeksa Ye-
men mi ?

Huri midir melek midir bilin-
mez

Bir mendile çeşmim yaşı si-
linmez

Hâsılı cihanda mislin bulun-
maz

Yerin Emen midir yoksa Ye-
men mi?

Kafûri beyazdır yüzlerin senin
Celbetmiş cihanı gözlerin se-
nin

Yaktı bu Tahiri gözlerin se-
nin

Yerin Emen midir yohsa Ye-
men mi?

(Emen) Bora üç saat mesafede
bir köyün adıdır .

Diğeri

Söylen nazlı yâre nedir kâ-
külü

Bereler yüzünü, tel değirmesin
Güzellikten kimse olamaz
misli

Iğranır zülûfler yel değirme-
sin

**

Sül gibi memeler emanet sana
Cihan gelmiş olsa değışmem ya-
na

Vuslet zamanında saklasın
bana

Sakınırım ziyâde el değırmesin

**

Şeyda bülbül gibi şirindir sözü
Andıkça yanıyor Tahirin özü
Zâten kudrellen sürmeli gözü
Hâcet yok gözüne mil değır-
mesin

Diğer koşma

Yörü sadakatsız mürüvetsiz
yâr

Büktün kamelimi dal ettin
yörü

Gizlice sırlarım ettin âşikâr
Beni türlü türlü hal ettin yörü

**

Kimse sevmesin zemanı yâri
Efâyemi (1) sandın bülbülün
zâri
Akibet korkarken ayrılık nâri
Gelirüp başıma mal ettin yörü

Atalar sözü

— Mabait —

Toplayan : K. Özdemir

H

Her hacı hacı olsa idi gitmek ile
mekkeye ,
Eşek te derviş olurdu taş taşımakla
tekkeye !

§

Her sözü söyleme yerin kulağı var.

§

Her taş baş yarmaz .

§

Her kuş kendi yuvasını beğenir .

§

Her iğri ağaçtan yay olmaz .

§

Herkes ektiğini biçer .

§

Herkes evinde ağadır .

§

Herkes yâr ol bar olma .

§

*Senin için girdim her bir bo-
yağa (2)
Çeşmim yaştı doldu her bir ko-
yağa (3)
Şimdi bu Tahiri çaldın ayağa
Kendini Rüstemi zâl ettin yörü*

— Gerisi var —

Tophyan

Hilmi Gültekin

1 — Efâye : Boş yere. 2— Bo-
yağa : Boyaya . 3 — Koyağa : Çu-
kura .

Herkesin kargası kendine bülbüldür.

§

Her deliğe burnunu sokma ya yılan
çıkarsa çiyandır .

§

Her arıdan bal alınmaz .

§

Her alı yeşili bitirdikte fıstıki yeşil
mi kaldı ?

§

Her derdin bir devası vardır .

§

Her cefanın bir safası , her safanın
bir cefası olur .

§

Her horoz kendi çöplüğünde öter .

§

Her kimin ki bağı var , yüreğinde
dağı var .

§

Her kemalin bir zevallı var .

§

Himmete dağlar dayanmaz .

§

Hiridos , hiridos , içi düşman dışı
dos [hiristiyanlar hakkında]

§

Hiddet ile kalkan ziyan ile oturur .

§

Hızır diye yapıştığın hınzır olur .

§

Hıdır ; elimden gelen budur .

Hımbın ile burunsuz , birbirinden
uğursuz .

§

Horoz çok olursa sabah erken olur.

§

Horoz öttü dava bitti .

§

Horoz ölür gözü çöplükte kalır.

§

Huy canın altındadır .

§

Hüneri takdir etmek te hüner .

§

Hünerverin tuttuğu toprak altın
olur .

İ

İçinde gülünen bir kulübe , içinde
ağlanan bir saraydan iyidir .

§

İçli tıslı soğan başlı .

§

İğneyi kendine batır çuvaldızı ele .

§

İğnesi düşen yere bakar .

§

İğne ucu kadar bir delikten bir
küp su boşalır .

§

İlim sahibini aziz eyler .

§

İlmi beşikten mezar kadar arayın .

§

İlk bahtım altın tahtım .

§

İki ayak bir pabuca sığmaz .

§

İki kere iki dört eder .

§

İki tutar bir yudarı besler .

§

İki ölçmeli bir biçmeli .

İki koç başı bir tencereye sığmaz .

§

İki el bir baş içindir .

§

İki kılıç bir kına sığmaz .

§

İki dinle bir söyle .

§

İki çıplak hamamda yakışır .

§

İnkâr yigidin kalesi .

§

İnanma dostuna , saman doldurur
postuna .

§

İnsan insana muhtaçtır .

§

İnsan yedisinde ne ise yetmişinde
de odur .

§

İnsan kendi ayıbını göremez .

§

İnsan yanla yanla âlim olur .

§

İnsana dayanma ölür , ağaca dayan-
ma kurur .

§

İnsana ne gelirse yakınından gelir .

§

İnsanın söylemezinden , suyun şar-
lamaızından sakın .

§

İnsanın gözü yerin kulağı var .

§

İpe un serdi .

§

İradını masrafına uyduran beydir .

§

İslâm dini aşikâre .

§

İslâm kılıcı dostu çekilmez .

§

— Bitmedi —

Mıntaka müfettişler kongresi

— Altıncı sahifeden mabait —

ları içinde mahsur kalmaktan kurtarmağa çalışacağız . Sadece kendi memleketine bağlı kalmak manevî bir mahpusluktur . Çocuğun memleket sevgisini , vatan sevgisi halinde genişletmekle mükellefiz . Vatanın muhtelif mektepleri arasında böyle kart mübadelesi yapmak işte bu sevgiyi kuvvetlendirecek âmillerden biridir .

Temizlik meselesi :

Bedii zevkle mücadele bahsinde en mühim bir nokta da temizlik meselesidir . Temizliğin , malumdur ki , iki büyük cephesi vardır . Biri sıhhi tarafı , diğeri bedii . Sıhhi cephe itibariyle pislikten doğacak hastalıklar temizlik davasıyla alakadardır . Temizliğin bu cephesini mekteplerimizin sıhhi işlerini müzakere ederken görüşeceğiz . Burada yalnız temizliğin bedii cephesine temas mecburiyetindeyiz . Bediiliğin de , zevkin de ilk esası ve temeli temizliktir . Pis olup ta bedii zevki olan yoktur . Mekteplerimizde temizlik yoklamaları yapılmaktadır . Tırnaklarına filân bakılır . Pis görülenlerin azarlandıkları , teşhir edildikleri , cezalandıkları vâkidir . Fakat arkadaşlar bu sistemle temizlik temin edilemez .

Bir defa temizlik cüz işi değil kül işidir . Yani temizliği yalnız şu uzuvda, ve bu noktada aramıyacağız, heyeti umumiyesile arayacağız . Çocuğun yalnız tırnağına , yalnız dişine bakmak , yalnız yakasında böcek aramak çocukta temizliği temine kâfi gelmez . Çünkü bu takdirde çocuk yalnız görülen ve aranan noktalara dikkat eder, tırnakları siyahsa ayıklar , dişleai pisseyıkar , gömleğinde böcek varaysayıklar , siz onları yoklarken aferin dersiniz , fakat çocuk için için sizi atlattığından dolayı gülmektedir . Çocuk tırnağının siyahlarını kazıyacak değil tırnakları hiç siyahlanmıyacak şekilde ellerini daima yıkayacaktır , çocuğa temizliği böyle esastan ve kökten aşılacağız .

Sonra tecziye ve teşhir de temizlik davasında müsbet semere verecek bir sistem değildir . Biz temiz olmayı meydana çıkarmakla değil çocukları temiz yapmakla mükellefiz . Çocuğu temiz yapmak medeni yapmaktır . Bu , mütemadî dikkat , telkin , ve takip işidir .

Bedii zevksizlikle mücadele mevzuu üzerinde söz söylemek isteyen arkadaşlar var mı ?

Muallimlerin filen nümune olması :

Hüsnü B. (Silifke Muf.) —

Milli günlerde mektepleri süslerken bir çok masraflara giriyoruz . Bilhassa tasarrufa çok riayetkâr olmaklığımız lâzım gelen böyle bir zamanda mekteplerimizi de beyhude masraflara boğulmadan , ağaç dallarile filân sade ve masrafsız surette süslemeğe alışmalıyız .

Refik Nashî B. (Ayıntap Müf.)
—Bedî zevksizlikle mücadele ağır ve mühim vazifelerimizdendir . Yalnız temiz ve zevkli bir terbiye verebilmek için evvelâ bu terbiyeyi verecek olan muallim arkadaşların temiz ve zevkli bir kıyafet ve manzara sahibi olmaları lâzımdır . Halbuki maatteessüf bazı arkadaşların kıyafetlerinde intzamsızlık ve zevksizlik görüyoruz .

Diğer bir nokta da mektepte hademelerin vaziyetidir . Bunlar da hiç bir kayıt ve şarta tâbi değildir . Çocuk onların pis ve berbat manzaralarını göre göre öyle manzarayı tabii bir şey sanıyor . Hademelerin kıyafeti de islah edilmelidir .

Çüncü bir nokta dahi ; çocuğu yalnız kondi hakkında değil kitap , defter , kâğıt gibi malik olduğu şeyler hakkında da temizliğe alıştırmalıyız , çocuk bunları temiz tutmalı . Vazifelerini kâğıtlara muntazam yazmalı . Bu işleri baştan savma yapmamalı .

Maarif Eminî (reis) — Her iki arkadaşımız mühim noktalara temas ettiler . Muallim arkadaşların kıyafetleri meselesi hakikaten mühimdir . Biz kendimize muallimden daha ziyade mürebbiyiz diyoruz .

Hakikaten de öyleyiz . Muallim öğretenden ziyade terbiye edendir . Lâkin terbiye etmenin ilk ve esas şartı terbiye edenin terbiyeli olmasıdır . Terbiyeli olmıyan mürebbi olamaz . Kendin derse daima geç gir , tashih vazifeleri yapma , sonra çocuklara vazifeperverlik öğretmeğe kalk ; keza kendi yakan yağ ve pis içinde , kıravatın çarpık , tırnakların simsiyah , kalk çocuğa temizlik dersi ver , hayır böyle olanlar mürebbi olamaz . Terbiye yalnız dudaktan dökülen lâfla değil asıl fiilen numune olarak verilir . Binaenaleyh bir muallimin tavır ve kıyafet itibariyle lâkayt ve lâübali olmasına mesağ yoktur , çünkü terbiye etmekle mükellef olduğu çocuklara karşı onların mütemadiyen gözü önünde , canlı bir sümisal numunesi teşkil eder durur .

Tasarrufun hakikî manası :

Mekteplerde tasarruf meselesini , talebe teşekkülleri bahsinde müzakere edecektik . Fakat arkadaşlar bu noktaya da temas etmiş olduklarından tasarruf işini şimdi konuşabiliriz . Evvelâ şunu söyleyeyim ki bir çok işlerimiz gibi bu tasarruf meselesi de mekteplerimizde sadece zevahiri kurtarmaktan ibaret bir kılış mahiyetinde kalmıyor gibidir . Talebe tasarruf cemiyetleri teşkil ediliyor , iş bankasının bir kaç kumbarasını alıyorlar . Oraya biriktirilmiş bir kaç para ile o mektepte tasarrufa ehemmiyet verildiğini anlatmış olduğumuzu zannediyoruz . Kumbaraya

para koymak şüphesiz bir tasarruftur , fakat bu tasarrufun cüzlerinden bir cüzdür . Halbuki tasarruf bir küldür . Mütenevvi , çeşit çeşit cepheleri olan bir kül , bu iş kül halinde ihata ve tatbik edilmezse hakikî tasarrufa riayet etmiş olmayız .

Parça parça biriktiririz , sonra biriken toptan sarfederiz , bu , tasarruf olamaz . Bu mevzu üzerinde İş bankasında tahkikat yaptım pek çok talebelerimiz kumbaralar , almış , mekteplerimizdeki tasarruf fikri namına bundan yalnız banka değil vatanını seven herkes memnundur , lâkin pek çok kumbaralar biraz dolunca muhteviyatı boşaltılıp alınıyor , o zaman tasarruf yapılmış olmaz , kumbara muhteviyatının bankaya faizle yatırarak , tekrar katra katra kumbarasını doldurmağa çalışacak , kumbara tasarruf böyle olur .

Sonra tasarruf , yalnız elimize geçen paradan bir parçasını kumbaraya koymakta değildir . Elimize fazla para geçer , bunun bir parçasını kumbaraya koruz , bu , sadece varidatımızın hepsini sarfetmemekten ibaret bir tasarruftur . Buna varlık tasarrufu denir . Var ki tasarruf ediyoruz . Halbuki daha özlü tasarruf bertaraf edebileceğimiz bazı fantazi heveslerimizi yenmek suretile yapılır . Çocuk bir oyuncak alacak , onu alacağına onun parasını kumbaraya kor , işte bu suretle ayrılan para iki defa kıymetlidir . Çünkü çocuğu hem israftan alakoyar , hem para sahibi eder . En çok dikkat edeceğimiz şey lü-

zumsuz para sarfetmemeğe alışmaktır .

Hakikî tasarruf bununla da bitmiş olmaz . Israf yapmamak tam tasarruf değildir . Tasarruf yapacağız diye , medenî sıhhi insi ihtiyaçlarımızı kesecek olursak tasarruf yapmış değil p'ntiliğe düşmüş oluruz . Tasarruf namına mideyi gıdasız bırakmamak , hamama gitmemek , insan yanına çıkacak temiz bir elbiseye malik olmamak , hulâsa bunun gibi hakikî ve lüzumlu ihtiyaçlardan tasarruf yapmağa kalkmak katiyen tecviz edilemez . Tasarruf bizim insanlık ve medenimizliğimizin zararına olmayacaktır . Bu insanî ve medenî ihtiyaçları en ucuz , en israfsız surette temin etmek , işte hakikî tasarruf budur .

Yeknesak Elbise mecburi midir :

Bir çok mekteplerimizde tasarruf işinin nssıl sathi telekki edildiğini bazı misallarla arz edeyim . Meselâ mektep idaresi istiyor ki talebenin elbiseleri hep yeknesak olsun . Millî ve ya resmî günlerde , umumî geçit resimlerinde , böyle yeknesak elbiselerile onun mektebi en çok takdir kazansın . Lâkin mektepte bir kaç çocuğu olan bir aile babasını düşününüz . Geçit resimlerinde mektep aferin alsın diye o aile bütçesinde yirmi otuz liralık rahne açmağa , hele böyle bir zamanda , hakkımız var mıdır .

Hayır , arkadaşlar , her hareket ve her icraatımızda milletimizin halini , muhitin umumî şeraitini ,

zamanın icabatını düşünmek mecburiyetinde bulunuyoruz . Yapabilenler yeknesak elbise yapsınlar . Fakat yapamıyacak aileleri icbare hakkımız olamaz . Elbisesi yeknesak olmyanları nihayet geçit resimlerine iştirâk ettirmeyiz . Hem ettirilse ne olur ? Muhit bizim mekteplerimizi takdir edecekse « ne güzel geyinmişler » diye mi edecek? Eğer takdir yalnız böyle kıyafetten gelecekse bu satha takılı bir takdirdir : Biz bununla iftihar edemeyiz . Biz ancak talebelerimizi iyi yetiştirmekle müftechir olabiliriz .

Binaenaleyh mekteplerimizde zorla elbise yeknesaklığı yoktur . Yalnız kasket yeknesaklığını mecburi tutabiliriz . Her talebenin talebe olduğu hiç olmazsa kasketile anlaşılmalıdır . Yalnız talebe olduğu değil hangi mektepten olduğunun da anlaşılması lâzımdır . Bunun için de kasketine onun mektebine ait remizlerin yazılmış olması lâzımdır . Hepinizin bu mühim noktanın teminine dikkatinizi reca ederim .

Küçük şeylerden büyük neticeler :

Tasarruf bahsinde satha ve ka- buğa takılı kalmamak için zahiren küçük ve ehemmiyetsiz zannedilen bir çok işlerde nasıl hareket ettiğimizi arz edeyim . Gâya çacuklara mütemediyen tasarruf öğretiyoruz, halbuki diğer taraftan meselâ tahtaya bir hesap meselesi yazdırırken bütün meseleyi , bütün kelimeler , şu kadar okka şeker , şu kadar çuval bilmem ne diye hepsini yazarız.

Halbuki tahtaya yalnız rakamlar yazılacaktır , aksini yapmak tebesiri israf etmektir .

Gene meselâ sınıfın sonundaki bir talebeye bir sual sorduk . Üç dört kelimelik bir cevap verecek . Çocuk yerinden kalkar . sınıfın önüne muallimin yanına kadar gider , tekrar yerine döner oturur . Bu beyhude gidip geliş zamanı israftır . Gene meselâ vazih ve tane tane olarak bir defa da soracağımız şeyi üç dört defa tekrar ederiz , bu da zamandan israftır . böyle küçük küçük israflarla meselâ her ders saatinde on dakika israf edildiğini kabul edelim Günde bir ders saati, hafta altı , ayda yirmi dört, dokuz aylık ders senesi içinde de yüzlerce saat israf etmiş oluyormuyuz? Küçük ve ehemmiyetsiz görünen şeylerden nasıl büyük neticeler çıkacağını bundan anlayalım .

Talebeyi Mektep haricinde murakabe :

Maarif Emni (Reis) — Mektep haricinde talebeyi takip mevzuunu müzakere edeceğiz . Bu mevzuun iki cephesi vardır , biri talebeyi dersane haricinde , yani tenefüsanelerde takip ; diğeri de mektep haricinde , yani sokakta ve harici müesseselerde takip . Tabii bu hususta büyük şehirlerle kasabaların farkları vardır . Gene bu mevzuun en mühim bir şafhası , mektebi dersane haricinde de talebeyi çeken cazibe yapmak hususidir . Neler yapmalı ki talebe dersane haricinde de mektebe bağlı

olsun . Bu hüsusta arkadaşların mutalaa ve kanaatlarını bildirmelerini rica ederim .

Etem B. (Niğde Mf. Müd.) — Janjak Roso diyor ki : « mevzuumuz olan çocuğu tanımıyoruz . »

Filhakika bizler talebemizi tanımak hususunda çok yaya kalmış bir haldeyiz . Tanımadan körü körüne gidiyoruz . Çocuğu meselâ tartıyor ölçüyor , fakat tenakus ve teza-yüt sebeplerile alâkadar olmuyoruz . Bedeni işlerde böyle olduğu gibi ahvali ruhiye meselesinde de indi gelişi güzel hükümler veriyoruz . Bu ve demiştir ki : « iğnelenmiş bir kelebeği nasıl hakikî hayatile tetkik edemezseniz rahlesinde oturan çocuğu da hakikî hüviyetiyle anlayamazsınız . » Çocuk dersane sırasında otururken değil serbest ve hür bulunduğu zaman tarassut ve tetkik olunur . Teneffüslerde muallim bir ağabey gibi çocuğun yanında bulunmalıdır .

Hüsnü B. (Silifke Müf.) — Hayat bahçesinde çocuklara , mektep haricindeki hayatlarını nasıl geçirdiklerine dair mevzular vermeli . Çocuklar bunları birer raporçuk halinde muallimine bildirir . Bunların tetkikiyle çocukların dersane haricindeki hayatını mürakabe etmiş oluruz .

Âkif B. (K. Mü. Mk.) — Çocuğun dersane haricinde tetkiki ka-

bildir , muallimler ya odada istirahat , ya avluda piyasa ediyorlar . Halbuki teneffüs zamanları talebe ile kaynaşmalıdırlar . Asıl mesele çocuğun mektep haricinde takibidir . Yalnız haricte takip edilecek bir kaç sınıftır . Bir kısım talebeler var ki mektep haricinde maişetlerini teminle , mağrzalarda filân çalışmak , ve ya seyyar satıcılık , vapmakla meşgul olurlar . Bir kısmı velilerine yardım ederler . Esnaf olan babalarının yanında çıraklık filân yaparlar , ve ya dükkânında alış verişe yardım ederler . Bunları takipe pek ihtiyaç yoktur . Asıl takip edilecek talebe zehveyninin başına belâ oldukları için evden sokağa atılanlardır . Asıl mürakabe edeceğimiz bu sokak çocuklarıdır . Bunlara sualler sorarız , vazifeler veririz , yazdıklarını velilerine gösteririz .

Bedri B. (Ayıntap Mf. Müd.) — Çocukları yevmiye hatıra defteri tutmağa alıştırmalıdır . Bu defterler onları mürakaba etmekliğimize yardım eder .

Âli B. (Mersin Mf. Müd.) — Çocukları mektep haricinde fâideli şekilde işgal edecek çocuk bahçeleri , oyun yerleri , çocuk kiraat odaları gibi yerler açmalı , onları bu suretle sokaktan kurtarmalı , muallim onları o yerlerde kolayca mürakabe etmeli .

— Bitmedi —

Müdür mesul ; İ. Habip